

Perspektiver fra forvaltninga

Seminar om situasjonen i Sautso, Alta 30.-31.1.2019

Jarl Koskvik
Miljødirektoratet

Si litt om:

- Muligheter for miljøforbedringer i regulerte vassdrag
- Ansvarsfordeling i forvaltninga
- Miljøforvaltningens verktøykasse
- Alta
- Oppsummering/Hva nå?

Miljøhensyn i regulerte vassdrag

- **Konkrete vilkår i konsesjonen**

Krav som stilles når konsesjonen gis, eks manøvrering, minstevannføring, fiskevandringstiltak mm

- **Standardvilkår**

Vilkårssett som følger alle nyere konsesjoner. Inneholder naturforvaltningsvilkårene = miljøforvaltningens hjemmelsgrunnlag for pålegg.

Fullmaktsvilkår!!

- **Revisjon av vilkår**

Åpnet for revisjon av konsesjonens vilkår 50 eller 30 år avhengig av når konsesjonen er gitt (overgangssper. 1972-1992: alle revideres fom 2022)

Formål: bedre miljøforholdene

Kun vilkårene kan revideres - ikke selve konsesjonen inkl. HRV og LRV

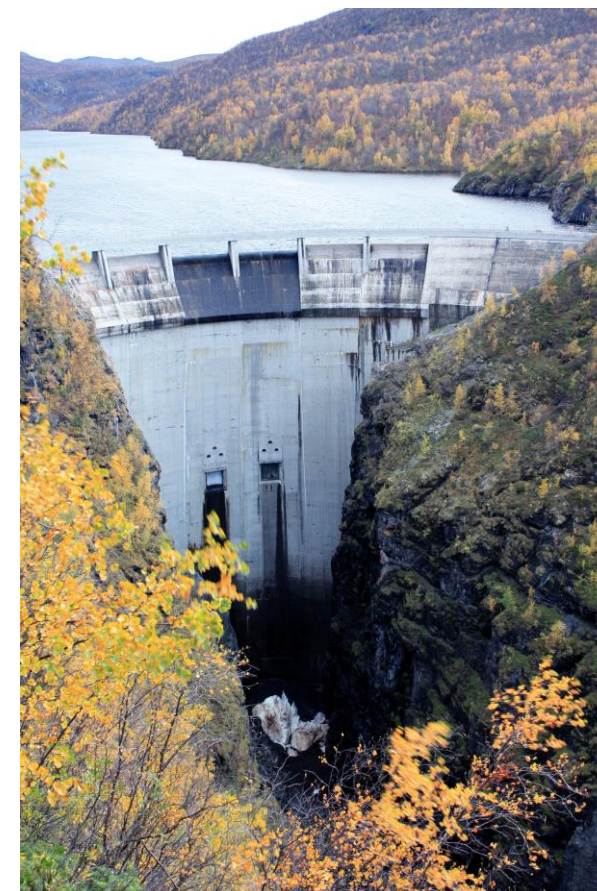

Foto: J.Koksvik

Produksjonsbegrensende tiltak som kan inngå i en revisjon

Aktuelle tiltak	Forklaring	Konsekvens for kraftproduksjon
Minstevannføring	Forbislipping av vannføring i elv/bekk forbi dam eller inntak på fraførte strekninger	Vil normalt medføre større eller mindre krafttap
Driftsvannføring (miljøtilpasset)	Krav til vannføring gjennom kraftstasjon, som tvungen kjøring for å sikre minimumsvannføring nedstrøms, lokke/spyleflommer, myke overganger mellom vannføringer	Medfører normalt ikke større krafttap, men kan påvirke fleksibilitet og kraftverksøkonomi. Avvik fra optimal driftsvannføring kan gi redusert virkningsgrad i kraftverk
Magasinrestriksjon	Begrensninger i tapping fra magasin eller krav til fylling til en gitt vannstand under HRV	Medfører normalt lite krafttap, så lenge flomtap unngås. Kan likevel påvirke forsyningssituasjon, fleksibilitet og kraftverksøkonomi

Hentet fra NVE rapport 49/2013

Andre muligheter for endring av vilkår

- Når det i konsesjonen er inntatt vilkår om spesiell revisjonsadgang
 - for eksempel revisjon av minstevannføring etter 10 år
- Ved bestemmelse inntatt i manøvreringsreglementet
 - dersom det viser seg at manøvreringen medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser
- Når konsesjonær selv søker om det
- Omgjøring etter vannressursloven § 28
 - I særlige tilfelle kan vassdragsmyndigheten oppheve eller endre vilkår eller sette nye vilkår av hensyn til allmenne eller private interesser. Gjelder ikke tiltak behandlet etter vassdragsreguleringsloven
- Innkalling til konsesjonsbehandling etter vannressursloven § 66

Forvaltningsansvar vassdragskonseksjoner

Smoltfangst ved bruk av smoltskrue

Foto: J. Koksvik

Terskler

Foto: Ukjent

Miljøforvaltningens verktøykasse

A. Regulerte vassdrag

- **Naturforvaltningsvilkårene**
Miljødirektoratet = anadrome strekninger
Fylkesmannen = innlandsfisk
- **Ved tildelt rolle i vilkår i konsesjonen**
eks. manøvreringsreglementet Alta
- **Høringspart for NVE (pr i dag FM)**
- **Faglige vurderinger for KLD og OED (Mdir)**

Lakesmolt

Foto: J. Koksvik

Miljøforvaltningens verktøykasse

B. Bestandsforvaltning

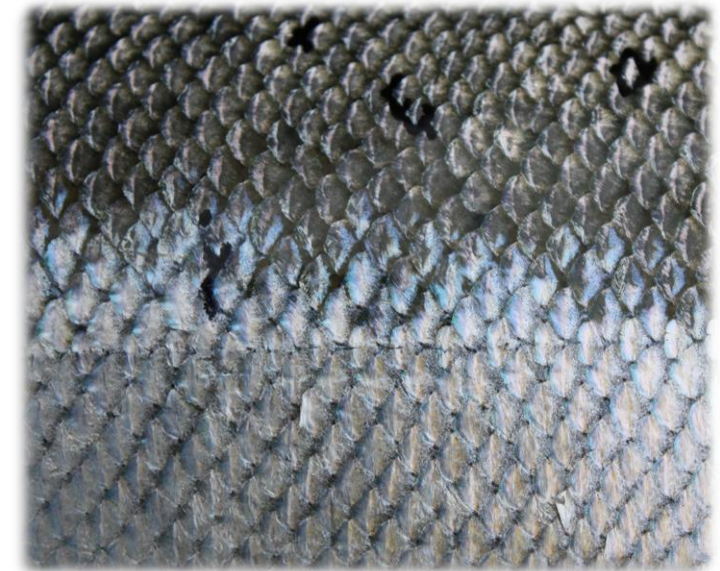
- Lov om lakse- og innlandsfisk

§1. Lovens formål:

- sikre at naturlige bestander og deres leveområder forvaltes slik at mangfold og produktivitet bevares
- dernest gi grunnlag for utvikling av bestandene med sikte på økt avkastning, til beste for rettighetshavere og fritidsfiskere

§33. Åpning av fiske etter anadrome laksefisk, bestemmelser om redskapsbruk, fisketider m.m.

- åpningen kan gis for nærmere angitt tidsrom og gjelde bestemte områder, redskaper, fangstmåter, arter eller fangstkvantum

«Junilaks»

Foto: J. Koksvik

Miljøforvaltningens verktøykasse

B. Bestandsforvaltning forts.

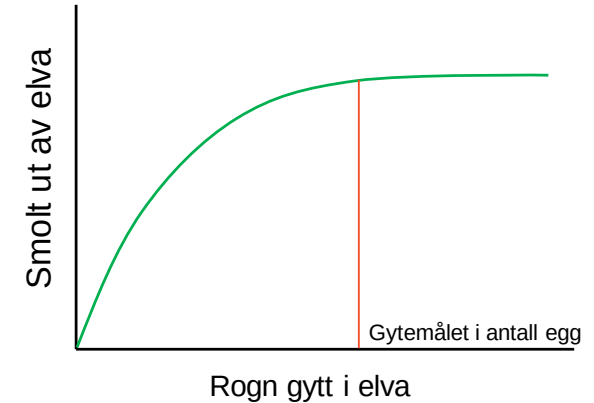

➤ Fiskereguleringene!

- Gytebestandsmålet (GBM) som verktøy
- VRL som uavhengig faglig rådgiver

Andre:

- Genbank
- Kalking
- Bekjempelse fremmede arter (gyro)
- Kunnskapsinnhenting

Vitenskapsrådet for lakseforvaltning (VRL)

Viktige føringer

- Vannforskriften med godkjente forvaltningsplaner og tiltaksprogram
- Naturmangfoldloven (forvaltningsmål §4-5)
- Nasjonale laksevassdrag og laksefjorder m/beskyttelsesregime
 - Retningsgivende for utøvelse av sektormyndighet
 - Sektorlovverket til den enkelte sektor skal benyttes
- Politiske føringer og gjeldende politikk....

Alta!

Foto: J. Koksvik

Viktig vassdrag – også for forvaltninga!

- **Stort fokus hos forvaltninga**
 - Omstendighetene knyttet til utbygginga
 - Verdien lokalt, regionalt og nasjonalt!
 - Nasjonalt laksevassdrag
- **Tilpasninger vannkraft vs. ivaretagelse av laksen**
 - bla utprøving og fastsettelse av reglement
- **Betydelig kunnskapsoppbygging**

Merking av gytehan, Sautso

Foto: J.Koksvik

Ferskvannssøkologiske undersøkelser

- Pågått siden 1981
- Delvis etter pålegg, delvis etter avtale med regulant

Hensikt: Dokumentere eventuelle endringer i laksebestanden som følge av utbyggingen, beskrive årsaken til eventuelle endringer, samt foreslå mulige kompensasjonstiltak

- Viktig faglig grunnlag for det endelige manøvreringsreglementet som har til hensikt å balansere kraft- og lakseproduksjon på best mulig måte

0+ laks Foto: J. Koksvik

Gjeldende pålegg 2016-2020

- Fokus på Sautso
- **Ungfiskundersøkelser** - hovedvekt på utvikling i tetthet av eldre laksunger - sammenlikne med utviklingen i vassdraget for øvrig
- Presmoltovervåkning i Sautso
- Energetiske målinger hos fisk og se dette opp mot utviklingen i tetthet og isleggingen om vinteren
- Følge voksenfiskbestanden (skjell og analyse av fangststatistikk)
- Videreføre gytegroptellingene

Lakseparrr

Foto: J. Koksvik

Alta kraftverk – «sikkerhetsventil» i manøvreringsreglementet

Endelig manøvreringsreglement (Kgl.res. 5. februar 2010):

«Dersom slipping etter dette reglement medfører alvorlige, uforutsette negative effekter for laksebestanden, så kan Direktoratet for naturforvaltning be om at en endring i reglementet blir tatt opp til vurdering»

- Manøvreringsrådet

Mulighet for endring? Revisjon av vilkår

- Alta kraftverk kan revideres i 2022
- Rapport NVE 49/2013 - Vannkraftkonsesjoner som kan revideres innen 2022
- Alle vassdrag satt i prioriteringskategori

Tabell 1. Prioritering – kategorier.

Kategori	Prioritet	Forklaring
1.1	Høy prioritet	Vassdrag med stort potensial for forbedring av viktige miljøverdier, og med antatt lite eller moderat krafttap i forhold til forventet miljøgevinst.
1.2	Lavere prioritet	Vassdrag med middels potensial for forbedring av viktige miljøverdier, og med antatt større krafttap (sammenlignet med vassdrag i kat. 1.1.) i forhold til forventet miljøgevinst.
2.1	Ikke prioritet	Vassdrag som i mindre grad omfattes av prioriteringskriteriene (mindre viktige miljøverdier og påvirkning).
2.2	Ikke prioritet	Vassdrag med viktige miljøverdier, men som har begrensede gjenstående miljøutfordringer, eller der særskilte hensyn setter grenser for hvilke tiltak som i praksis kan gjennomføres.

Alta

Økologisk tilstand - Vannforskriften

- Fastsetter miljømål for helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk
- Sautso egen vannforekomst
- Sautso **SMVF** (inngrep) - eget miljømål - godt økologisk potensial (GØP)
- I henhold til Vann-nett: miljømålet GØP nådd

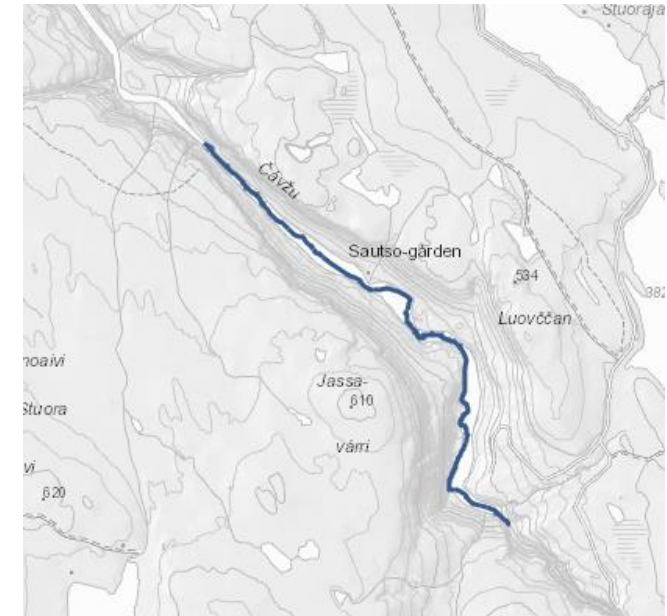
- Godkjente forvaltningsplaner fra OED og KLD 2016
- Vassdrag påvirket av vassdragsregulering behandlet i to vedlegg:

Vedlegg II: vannforekomster med miljømål som kan medføre krafttap

- 1.1 (1.2) vassdrag i revisjonsrapporten lagt til grunn
- Alta 2.2 vassdrag = ikke på lista

Vedlegg III: vannforekomster med miljømål som kan medføre andre typer tiltak som kan pålegges vannkraftsektoren

- miljømål nådd. Ingen foreslåtte habitat tiltak for Sautso = ikke på lista

Vannforekomst Sautso

Fra Vann-nett

- Ikke godkjent høyere miljømål = miljømål dagens tilstand

VRLs klassifisering av Alta

212.Z ALTA

Klassifisering:

NLV	Gytebestandsmål	GM-oppnåelse	Gytebestandsmål høstingspotensial	Genetisk integritet	Klassifisering - kvalitetsnorm
Ja	12130 kg hunnfisk	100%	Svært god	Moderat	Moderat

Påvirkningsanalyse:

Gyro	Fosfor	Forsuring	Kobber	Rømt oppdretts-laks, årsprosent	Fremmede fiskearter	Lakselus	Vannkraft	Overbeskatning
Ingen	Ingen	Ingen	Ingen	Moderat	Liten	Ingen	Ingen	Ingen

Rømt oppdrettslaks, Alta

Foto: J. Koksvik

- Hele vassdraget sett under ett

NINA om GBM Sautso

Rapport 1265 (2016)

- Gytebestandsmålet (4 egg/m²) høyst sannsynlig nådd i Sautso i årene 2009-2015, men lite (om noe) høstbart overskudd i de fleste av årene

Oppsummering/hva nå?

- NVE har ansvaret for oppfølging av konsesjonen, manøvrering og ev. el-produksjonsbegrensende tiltak (revisjon) + terskler, hydrologiske målinger mm
- Miljøforvaltninga har ansvaret for oppfølging av naturforvaltningsvilkårene og bestandsforvaltninga (fiskereguleringene) + høringspart/faglig rådgiver dep.
- Miljødirektoratet kan kreve at manøvreringa av Sautso kraftverk tas opp til vurdering dersom nåværende manøvrering medfører negative effekter for laksebestanden
- Vilkårsrevisjon: Alta pr. i dag ikke prioritert vassdrag mht revisjon
MEN i hht revisjonsrapporten: «Direktoratene er åpen for at vassdrag bør prioriteres annerledes dersom viktig kunnskap om vassdragene er oversett eller nye data fremskaffes som tilsier en annen prioritering»

OG: I vurdering av endelig manøvreringsreglement la OED opp til at vilkårsrevisjonen vil kunne benyttes til å evaluere/justere manøvreringa

Oppsummering/hva nå forts.

- Muligheten bør/må benyttes til å kreve endringer i manøvreringa dersom kunnskap tilsier at dette er nødvendig
- Har man kunnskapen som er nødvendig? Dokumentert kunnskap (trolig) nødvendig for å oppnå resultat i revisjonen, jf. prioritet 2.2
- Revisjonskrav fremmes av representant for allmenne interesser (kommunen)
- Vannforskriften - Alta ikke med i departementsgodkjente forvaltningsplaner - men kan fortsatt finnes gode aktuelle tiltak. Vannforskriften setter minimumsmål

Oppsummering/hva nå? forts

- Miljødirektoratet vil vurdere behovet for nytt pålegg når inneværende påleggsperiode er over. Kan ved behov også endre dagens pålegg. Pålegg må ha tilstrekkelig hjemmel og være relevant i forhold til reguleringen Kunnskapsmangel: effekten av endret manøvrering på isdekke! Viktig for å evaluere effekten av endret manøvrering + se opp mot variasjoner i ungfisktettheter
- Eventuelle behov for habitattiltak o.l. kan pålegges og tas ikke gjennom vilkårsrevisjonen

Oppsummering/hva nå? forts.

- Mulig finansiering av eventuelle tiltak som ikke kan pålegges:
 - frivilighet fra regulant
 - noe tilskuddsordninger finnes i forvaltninga
- Innføring av ytterligere fiskereguleringer pr i dag ikke nødvendig

